

Sămănătorul

Revistă Săptămânală

Director: AUREL C. POPOVICI

SUMARUL :

D. BUNGETIANU — Chimia de dr. C. Istrati și G. Longinescu.
A. POPOVICI-BĂNĂȚEANU. — Cântec (versuri)
AL. GH. DOINARU — Prințul de Poppesco (roman) (urmare).
MIHAIL ALEXANDRESCU. — Chemare (versuri).
I. AMAN. — Farmec (versuri).
MATILDA SERAO. — O scenă.
G. VLĂDESCU-ALBEȘTI — Vrăjitoarea (poveste adevărată).
P. FLUERARU. — Cântec (versuri).
RĂSPUNSURI.

Exemplarul 20 bani

„MINERVA”. — București.

NOUTAȚI LITERARE

APARUTE IN EDITURA INSTITUTULUI DE ARTE
GRAFICE ȘI EDITURA „MINERVA“. B-dul ACADEMIEI,

■ ■ 3. — EDGAR QUINET, 4. — BUCUREȘTI ■ ■

C. NEGRI

VERSURI, PROZA, SCRISORI

CU UN STUDIU ASUPRA VIEȚII ȘI OPERII SALE
de EM. GÂRLEANU

LEI 1.50.

E. PITIȘ

POEZII

LEI 1.50.

CATON THEODORIAN

Calea Sufletului

NUVELE ȘI SCHIȚE

Ediția de Lux: LEI 3.—

LEI 1.50.

DE VÂNZARE LA TOATE LIBRĂRIILE

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ

REDACȚIA ȘI ADMINISTAȚIA

B-dul Academiei, 3,
BUCUREȘTI

ABONAMENTUL ANUAL

În țară 10 lei
În străinătate 12 »

CHIMIA

de Dr. C. ISTRATI și G. LONGINESCU

Credința comună reprezintă până acum Chimia ca monopolul unor pontifi-vrăjitori cari gânditori și retrași în castelele severe și de acces dificil, scrutau în retorte arse, departe de contactul lumii, secretele firei și ale vrăjitoriei.

Cartea actuală distruge legenda. Sub luminile și prin contribuțiunea ei, secretul se desleagă în fața tuturor, iar în locul cetățuiei izolate și inaccesibile se înalță un palat vesel și ospitalier, luminos și accesibil, înconjurat de un parc întins cu plantațiuni și alee, în care lucrători neobosiți cultivă o floră variată și abundentă. În interiorul palatului se grămădesc documente și pietre prețioase de a căror vedere toți se bucură și se folosesc.

Cu o artă consumată autorii grămădesc, rând pe rând, materialul lor, după un plan anumit și apoi clădesc cu el, pe baze solide, un edificiu spațios, măreț și bogat în care aerul și lumina pătrund prin ferestre largi și limpezi ca cristalul. Cunoștințele întâlnite aci curg limpede, sunt date în forme frumoase, armonioase ca o muzică și înălțuirile dintre ele se fac în mod plăcut și pe nesimțite, întocmai ca tranzițiunile dela o melodie la alta executate de un artist cu urechia fină și cu multă rutină de efectul scenic. Folosul ce se culege din ascultarea acestei muzici științifico-artistice este o înălțare a minții și o recreare binefăcătoare a inteligenței.

Nimic nu se proclamă, fără pregătire, în această carte. Nici o cesiune nu este atacată prin generalități, sau declamațiuni abstracte. Totdeauna gândirea este pregătită printr'o serie de fapte, sau de experiențe pentru cucerirea noțiunilor ce se urmăresc [vezi Disoluțiunea (p. 8), Cristalizarea] (p. 12), Fenomene fizice (p. 15 și 111), Legile volumelor (p. 68), Definiția mineralogiei (p. 184), Isomorfismul (p. 215), Fermentațiunea (p. 358) etc., etc.].

Autorii au un talent special de a ști să conducă dela simplu la

compus, dela cunoscut la necunoscut, dela orizonturi reduse la plaiuri întinse, susținând întotdeauna atențiunea printr'o expunere clară și atrăgătoare, care ispitește curiozitatea la fiecare pas [vezi: Importanța fizicei și chimiei (p. 15 și 25), Fenomene chimice (p. 17 și 112), Legea proporțiunilor definite (p. 53 și 104), Legea proporțiunilor multiple (p. 93 și 105), Teoria atomică (p. 95), Valența atomilor (p. 114) etc., etc.].

În fața acestui frumos monument, mai că nu se aud decât exclamațiuni de aprobare și de admirație.

Puțini sunt acei cari privind de aproape, cred că pot să-i găsească și câte un mic cusur. Care este tabloul fără nici o umbră?

Unii pretind d. ex. că intrarea parcului ar fi puțin cam împodobită, puțin cam misterioasă, iar alții că unele aripi ale palatului sunt prea încărcate cu mobile ciclice și aciclice, cu rafturi arborescente și cu paravane polimorfe, care jenează plimbarea și transformă admirația adesea în oboseală.

Cei dintâi ar vrea să avanseze că acest tratat de chimie nu este, ca să zic așa, cum se obișnuște, «destul de chimic» chiar dela începutul său. Asta însemnează că ei se supără că tratatul refuză să se serve dela primele sale pagini de o vorbire alegorică, sau de o scriere cu ieroglife, voi să zic, în formule.

Observându-se mai de aproape planul lucrării, însă, se vede că această supărare nu se justifică. Dacă autorii vorbesc la începutul întreprinderii lor într'un limbaj înțeles de toți, aceasta este o abilitate: Vor să atragă cât mai mulți ascultători în văpaia furnalelor lor viitoare, câștigându-i după acum cu vorbe înțelese și legându-i mai pe urmă, pentru a-i încurca în mrejele aspirațiunilor lor. Această stragemă este voită și le reușește.

Autorii vorbesc abia mai târziu (p. 95) despre greutatea moleculare, despre valențe, despre combinațiunile și legile chimice, despre ipoteza atomică, despre fenomene și legi termice etc, adică de tot ce le trebuie ca să poată clădi și interpreta atât formule cât și reacțiuni. Și apoi aci, în aceste desvoltări delicate, câtă claritate, câtă metodă, câtă îngrijire întrebunțează ei ca să fixeze în mod luminos și trainic principiile și sistemele, pe care se vor rezemă în viitor atâtea edificii atomice și moleculare! Până acolo deci nu se putea introduce în mod rezonabil, nici formule nici reacțiuni în expunerile lor. Și atunci ce rămâne din prima nemulțămire a criticei anonime?

Rămâne răspunsul că această carte, în modul cum este alcătuită, are meritul de a putea fi bună atât pentru un «începător» cât și pentru un «profesor», căci este într'adevăr, o mică școală, în care nu se câștigă

numai cunoștințe speciale și vederi noi, dar în care se învață arta «cum trebuie să se învețe».

În preocuparea sa constantă de a fi clară și de a îndruma judecata, cartea își croește, în interesul explorărilor sale, alee și coridoare largi și luminoase, pe unde are să ne conducă și apoi caută să orneze aceste alee, într'un mod estetic și rațional.

Aceste ornamentațiuni se înmulțesc ce e drept într'un chip surprinzător și devin prea abundente într'una din aripile palatului nostru alegoric — voi să zic în domeniul chimiei organice — ceea ce inspiră o a doua nedumerire criticeii de mai sus.

Bibelouri într'adevăr, monovalente și plurivalente, stofe strălucitoare cu culori de fucsină și roșanilină se grămădesc atât de mult în unele compartimente din această clădire, încât aerul parcă începe să ne lipsească. Nu se poate contesta că în această parte a edificiului nostru variațiunea și abundența obiectelor expuse își dispută locul fără repaus; dar întrebarea este: s'ar putea face altfel? Acest domeniu al chimiei organice este o perpetuă exhibițiune de visuri reale și de realități neprevăzute. E destul să se deplaseze un H sau un Cl într'un radical organic, ca o familie întreagă de ființe nouă să intre în viață. Această deplasare continuă de Hidrocarbure saturate, de Eteri și Esteri, de Alcoli și Fenoli... împrejurul regelui lor «Carbonul», pare ca o armată nesfârșită, care defilează neîntrerupt și care începe să înspăimânte pe cei mai puțin bravi. Multora care n'au răbdarea să caute vr'un leit-motiv de ordine în acest haos fantastic, acest dans neîntrerupt amenință să le producă amețeală și îngrijorare.

Populația chimiei organice este într'adevăr nesfârșită. La înmulțirea creațiunilor ei, lucrează nu numai Dumnezeu cel mare, adică «Natura», dar și Dumnezeu cel mic, vreau să zic «chimistul»; și dintre acești doi creatori nu se știe, zău, care este cel mai ambițios și cel mai curios. Se înțelege atunci că din această emulare nobilă și neobosită, ogorul corpurilor nou-născute se lărgește mereu și împreună cu ele se înmulțesc și numele lor de botez, vreau să zic, formulele chimice, care le diferențiază. Iată de ce această parte a tratatului nostru apare atât de abondentă și arborescentă și de ce mai că nu putea să fie altfel.

Rămâne la aprecierea profesorilor, cari se vor servi de această excelentă carte, ca să știe ce să mai lase în așteptare și căror capitole să dea o ospitalitate imediată.

Chimia, așa cum reese din manualul autorilor noștri, încetează de a fi o nomenclatură seacă și neînsuflețită de aparate, de preparațiuni

și proprietăți de ale corpurilor dimprejurul nostru. Mulțumită acestui manual, îngrădirile dintre ea și celelalte ramuri de știință cad și chi mistul apare ca un cetățean din toate continentele gândirei. Incăperile strâmte și întunecate ale laboratorului de altă dată se largesc acum și se luminează. Comunicațiunile se fac din ce în ce mai prietenoase cu toate celelalte domenii de studii. Fizica, Mineralogia, Biologia, Geografia, Medicina, Agricultura, Industria, și chiar Filozofia se anastomozează acum între ele în mod fericit, cu ajutorul Chimiei, și excursiuni plăcute și instructive se stabilesc între aceste diferite ramuri de gândire și de cercetare. O atmosferă de recreațiune intelectuală se răspândește din aceste contacte și un sentiment de îmbărbătare se resimte din aceste excursiuni.

Multe din paginile acestei lucrări, cum de exemplu cele relative la «Apă» și la «Rolul ei în natură», la «Rolul ferului în viață», la Teorii și la Ipoteze, la Circulația materiei, etc. etc, sunt atât de instructive și de înălțătoare, încât cetindu-le, simți suflarea unei inteligențe ridicate și pătrunzătoare, care îți inspiră mândrie că poți fi printre semenii celui ce o întrupează, dar care-ți lasă fără să vrei, regretul de a nu fi chimist.

Această lucrare face onoare literaturii noastre didactice. Ea are momente care deschid aspirațiuni imense ambițiunei noastre. Ea dovedește o fertilitate de cunoștințe și o măiestrie de expunere care stărnesc admirațiunea. Sub accentele ei, chimia devine aproape un roman științific.

D. BUNGEȚIANU.

CÂNTEC

Să vină, draga mea, să viņă primăvară,
Să mă adoarmă glasu-ți în leagăn cald de vise
Jar luna, din perdele de nori de-argiņt, deschise,
Să-și picure pe noi a zâmbetului pară.

Să stăm în luncă-alături de basmul ei răpiți,
Jar tu să-mi spui iubirea în viersuri lungi, de dor; --
Să țintuim noi astfel al vieții noastre sbor.
Cu-o clipă de lumină, iubirei dulci roboți...

A. POPOVICI-BANĂȚEANU.

PRINȚUL DE POPPESCO

II

Cumătria. După scrumbie e bun vinul. Primblarea părintelui. Urecheala copilului. La Craiova. La București. Gânduri mari.

Cititorii își pot inchipui, ei singuri, ce petrecere frumoasă a fost la botezul micului Jean-Emil-Conrad-Henri de Poppesco. În casa preotului erau domnul Richard Ionescu cu doamna, domnul notar cu doamna, domnul primar, singur, căci nu era căsătorit, domnul învățător cu doamna, dascălul bisericii și alte «notabilități» ale satului. Poporul, lumea de rând, se strânsese împrejurii casei preotului. Unii se urcaseră pe prispă și se uitau pe geamuri. Părintele era foarte vesel și umbla ca un ghergheteag prin casă, încoace și încolo, poruncind moașei, poruncind dascălului, și rugând pe invitați să deșerte paharele de vin, care erau umplute foarte des.

Când preotul, din satul vecin, care fusese chemat pentru slujbă, băgă copilul în cristelniță și pronunță sfintele vorbe: «Se botează robul lui Dumnezeu Jean-Emil-Conrad-Henri», părintele Ghiță Poppesco se uită la preoteasă, și ochii amândurora se umplură de lacrimi. Oh! lacrimile!.. Ele nu sunt numai semnul durerii, ci și semnul bucuriei. După aceasta, părintele trecu în bucătărie, unde a mai trântit vre-o câteva porunci servitoarei:

«Să bagi de seamă, toanto, când ai să servești la masă, că te iea mama dracului! Nu vreau să creadă domnul *Rișar* că noi sântem niște proști. Ai înțeles?»

Apoi s'a întors în «salon». După botez, se înțelege, s'au pus toți la masă. Părintele însuși servea pe domnul Richard Ionescu:

«Poftim, domnule «cumătre», luați din scrumbiile acestea. Sânt foarte bune. N'ai ideie mată cum merge vinul după ce mănânci scrumbii! Știi, parc'ar fi gâtul uns!..»

Doamna Ionescu își ținea batista la nas. Mirosul de scumbrie îi făcea rău.

«Vă curge sânge din nas? întrebă părintele.

— Nu, nu-mi curge.

— Mată nu mănânci scrumbii?

— Nu, nu mănânc, mulțănesc, părinte.

— Ce părinte? De-acuma sântem «cumătri».. Zi-mi cumătre, nu părinte.

— Cum vei vrea, așa am să-ți zic.»

Au stat la masă aproape un ceas. Este drept că domnul și doamna Ionescu nu prea mâncau; dar ceilalți musafiri, din satul Popești, mâncau cu atâta lăcomie, ca și cum ar fi fost flămânzi de patru zile. N'am putut pătrunde bine în gândul părintelui, dar după privirile lui, am priceput că era cam supărat, din pricină că musafirii nu mâncau puțin, «boerește», ca domnul Richard Ionescu. Cel puțin, dac'ar fi băut cumătrul mare!... Dar nici vinul nu-i plăcea. În schimb «notabilitățile» satului svântau păharele.

După masă, domnul și doamna Richard Ionescu au plecat la Craiova. Părintele a dorit din toată inima să-i petreacă până la ieșirea din sat. De aceia, neavînd loc dinnapoi, în trăsură, s'a suit pe capră, lângă vizitiu, și a mers până la margina satului. Când se întorcea înapoi, s'a întîlnit c'un om, care l-a întrebat:

«De unde vii, cinstite părinte?»

— «M'am primblat cu cumătru-meu până la poarta jităriei», a răspuns, înțepat, părintele.

Ași putea zice că adevărata petrecere a început numai după ce au plecat oaspeții cei mari. De-abea atunci scrumbiile își luară locul de cinste, pe masa încărcată cu bucate. De-abea atunci începură sticlele să se golească mai repede. De-abea atunci a început și biata coană-moașă să deie drumul glumelor, obișnuite la astfel de petreceri. Deci adevărata cumătrie de-abea atunci începu.

Spre seară, adică atunci când soarele se scobora pe zarea dealului și vinul se ridica în capurile chefuitorilor, părintele a trimis după lăutari. Vinul și cântecul: iată toată fericirea «notabilităților» satului Popești.

Abea spre ziua, când întunericul se îngâna cu lumina, invitații părăsiră casele preotului Ghiță Popescu.

După botezul pruncului, toate lucrurile începură să-și urmeze hăgașul lor obișnuit.

Aceleași slujbe la botezuri, cununii și morți. Aceleași incasări de sărindare, leturghii, și parastase. Doar o singură schimbare mare era în casa preotului. O grijă enormă avea toată lumea pentru copil. Să se fi dărâmat casa, să se fi cutremurat pământul; dar să nu fi plâns copilul, că era nevoie mare.

Imi este foarte greu să descriu bucuria părintelui când și-a văzut copilul rupînd câte-un cuvânt! Astfel de bucurii se simt, dar nu se pot descrie. Destul este să vă spun că, în ziua când Jean-Emil-Conrad-Henri s'a dus pentru întâia oară la școală, părintele Popescu, scara, a făcut iarăși o petrecere, mare și frumoasă ca o cumătrie-

Învățătorul ședea în fruntea mesei, la locul de cinste. Părintele îi spunea mereu :

«Te rog să ai cea mai mare grijă de el. Să nu-l ocărăști, și să-i pui note mari, c'apoi și noi vom ști să răsplătim serviciile dumitale!»

Și părintele, șiret, clipea din ochi.

Poate că băetul ar fi isprăvit cu bine clasele primare, dacă o împrejurare tristă n'ar fi venit să tulbure pacea sufletească și bucuria crescândă a părintelui.

Se vede treaba că preotul uitase să răsplătească serviciile, și de aceea învățătorul, pe lângă că n'a mai vîit să-i pui note mari, dar nici nu s'a mai purtat blînd cu dînsul. Și faptul acesta l-a cunoscut părintele Ghiță, într'o zi, după urechile înroșite ale elevului alintat și cocoloșit.

S'a făcut foc, bietul preot, — și avea tot dreptul; căci a trage de urechi pe Jean-Emil-Conrad-Henri însemna a nu ținea socoteală de nașul Richard Ionescu, fost prefect și mare proprietar. Ce era însă de făcut? Cum să se răsbune? După ce s'a frămîntat cu gîndul o bucată de vreme, și după ce a făurit fel de fel de planuri, a luat o coală de hîrtie și a început să scrie :

Domnule Ministru,

Vin cu profund respect să vă «denuns» că învățătorul Marin Rădulescu, din comuna Popești, stâlcește în bătăi pe copiii oamenilor. Îi bate cu parul, și dacă nu-i aduce ouă și pui, îi trage de urechi, pînă când rămâne cu ele în mână. Acest învățător este un nedemn apostol al învățămîntului, și este o rușine pentru școală. Oamenii sînt desgustați de dînsul și nu știu ce să mai facă. Cerem neîntârziat o anchetă. Vă rugăm, Domnule Ministru, să ne scăpați de acest buclucaș, care a vîrât groaza în copii. Să nu trimeteți însă în inspecție pe revizorul școlar, că-și dă coate cu nevasta învățătorului. Lucrurile acestea vi le spune un om din sat, care nu mai poate suferi nelegiuirile domnului învățător.

Un Anonim

p. conf. Preot Gh. Popescu, cumătru cu domnu
Rișar Ionescu din Craiova.

A pus scrisoarea într'un plic, s'a dus la primărie, și a trimis-o comandată Ministerului Instrucțiunii. Care va să zică era răzbunat. Când va citi Ministrul reclamația are să dea afară pe învățător, sau, în cel mai rău caz, are să-l mute în altă comună. Și doar părintele Popescu vrea unul din aceste două lucruri: ori să-l scoată din în-

vătămât, ori să-l trimeată unde și-a dus mutul ieapa și spânul barba.

Din ziua aceia preotul nu și-a mai trimes băetul la școală. «Decât să rămâie fără urechi, gândea, el, mai bine să rămâie fără carte».

Dar omul fără carte o duce greu în lumea asta. Deci s'a hotărât să-l ducă la școală, în Craiova. Gazdă bună avea, căci părintele se gândea la cumătrul său, unde copilul ar fi putut sta foarte bine. Unde mai puneți că avea și domnul Richard Ionescu copii, și prin urmare Jean-Emil-Conrad-Henri ar fi avut tovarăși de seama lui.

Richard Ionescu nu și-a primit finul în gazdă. Pentru ce? Nici eu nu știu, nici părintele Ghiță Popescu nu știe.

În sat, însă, când s'a întors, preotul a răspuns celor cari îl întrebau :

«N'am putut să-l dau în gazdă la cumătru-meu, căci n'avea nici o odaie slobodă pentru băiet; toate erau locuite. Iar ca să doarmă cu alții în cameră, nu l-am lăsat.

Ancheta dela Minister nu mai venea. Învățătorul văzând lipsa băetului, a trimes preotului un «aviz de amendare». De-acum începe cearta cea mare între cei doi bărbați. De-acum începe, în satul Popești, o luptă omerică, pentru a se ști pe cine trebuie să asculte oamenii mai întâi: pe preot sau pe învățător? Din timpul acesta s'au născut cele două partide politice din Popești: partidul învățătorului și partidul popii. Fără îndoială că acesta din urmă era cel mai numeros, pentru că toată lumea mai mult are de-a face cu preotul decât cu învățătorul, în orice sat.

În anul acela, Jean-Emil-Conrad-Henri n'a dat examen. Părintele era tare supărat, și cu toate că era în fruntea partidului celui mai puternic din sat, totuși nu putea să facă nimica.

Când a venit toamna însă, preotul Ghiță Popescu nu s'a mai gândit nici la școala din satul lui, nici la școalele din orașul cumătrului-său, pe care avea un pic de necaz, ci s'a gândit să-l ducă de-a dreptul în București.

Un lucru bun avea preotul din Popești: ceia ce gândea, — făcea. Adică, drept vorbind, făcea numai ceia ce putea, dar vorba e că putea multe.

Deci a plecat la București. Coana preoteasă a plâns, a oftat, s'a sbuciumat, dar n'avea ce să facă; trebuia, hotărât, să se despartă de micul ei Jean-Emil-Conrad-Henri. Insuși părintele, care era om în toată firea, tare de inimă, și tot n'a putut să-și reție cele două lacrimi mari, cari se iviseră în coada ochilor.

Pe vremea ceia era în București un «internat» cu mare renume:

Internatul Anglo-Franco-Italo-Germano-Român. În acest internat și-a pus băiatul preotul Popescu. Căci — bine gândea el — un băiat care are patru nume, trebuie să știe cel puțin patru limbi.

Când tatăl s'a despărțit de fiu, s'a petrecut o scenă foarte duiosă. Fiul plângea, ca și cum l-ar fi bătut cineva, iar inima tatălui se frângea în două de mila copilului. Numai cei cari au copii pot pricepe astfel de scene! L-a sărutat și pe un obraz, și pe celălalt, și pe frunte, și'n vârful capului, și s'a despărțit de dânsul, cu o durere pe care numai inima părintelui poate s'o priceapă și s'o simtă.

În tren, părintele era foarte abătut. Într'adevăr, acum pentru întâia oară, se despărția de odrasla sa. Și prima despărțire e așa de grea și dureroasă! Mai cu seamă, când un părinte își iubește copilul la nebunie, o despărțire e mai dureroasă decât lovitura unei săgeți în inimă.

Trenul, însuși trenul mergea parcă mai repede până acum, și-l îndepărta din ce în ce mai tare de internatul Anglo-Franco-Italo-Germano-Român, de acea clădire uriașă, cu sute de odăi, în care se pierdea, printre nenumărații școlari din toate colțurile țării Românești, micul Jean-Emil-Conrad-Henri, fiul preotului din Popești și finul domnului Richard Ionescu.

Într'un moment de mare neliniște sufletească și de nervozitate, părintele Ghiță se întrebă:

«Oare nu cumva mecanicul a dat *dumf* mașinei ca să ne apropiem mai degrabă de Craiova?»

Și întrebarea aceasta și-o punea mereu, și nu știa ce să răspundă. Într'adevăr, prea iute mergea trenul! Prea era departe Craiova de București! Prea se îndepărta de București, unde era copilul lui, și se apropia de satul Popești, unde nu era decât preoteasa!

Când a ajuns în Craiova i s'a părut c'a ajuns la o margine a pământului, unde nu cunoaște pe nimeni, și unde nu avea pe cine să caute. Nici nu s'a mai dus pe la cumătru-său. Ce era să caute, la urma urmei?

Când a ajuns acasă și-a găsit preoteasa cu ochii umflați și roșii. Oh! inima de mamă!...

Părintele nu mâncase mai nimic în ziua aceea. Și nici după ce a ajuns acasă n'a mâncat. Oare de mâncare îi ardea lui în vremea cea? Apoi a început să povestească preotesei:

«Școala în care l-am băgat e foarte mare. Are trei rânduri. În fiecare rând sunt atâtea odăi câte case sunt în satul nostru».

Preoteasa începu iarăși să plângă și să spuie.

«Vai de mine! Vai de mine!»

— Ce e preteasă? Ce ai?

— Mă gândesc că se poate rătăci copilul.

— N'ai nici o grijă. De jur împrejurul casei este un zid peste care de-abea pot trece vrăbiile. În dosul casei este o grădină mare, cu copaci înalți».

— Vai de mine! Vai de mine! Avem să dăm de vre-o pozna. Are să se suie Jean-Emil-Courad-Henri în vreun copac și are să cază jos.

— Nu te teme, căci grădina e a directorului, și elevii n'au voie să intre într'insa.

— Așa?

— De *sigur!*»

Apoi părintele începu să-și facă singur curaj:

«Am văzut prin ograda internatului încă vreo două sute de copii cam de-o seamă cu dânsul, tot feciori de boieri. Are s'o ducă el foarte bine acolo. Are cu cine să se joace, are pe unde să sburde, «căci ograda e foarte mare și are destulă vreme de învățat».

Și, după câteva momente de gândire:

«Toată munca mea este pentru băiatul nostru. Am să-l dau să învețe toate școalele și s'ajungă ministru.

— Ministru? întrebă preteasa, mirată.

— Ministru, da. Adică n'ai mai văzut *dumneta* ministru dintr'un fecior de popă? Slavă Domnului, că nici eu nu sunt om de rând. Să punem la socoteală numai faptul că sunt cumătru cu *Rișar* Ionescu,—și e destul. Care va să zică fac politică cu el, și pe față și pe dos. Si între oamenii politici,—înțelegi *dumneta* cum devine chestiunea. Ce fac ei, — e bun făcut.

Seara, când s'a culcat, înainte de a stinge lumânarea:

«Am atâta nădejde în Jean-Emil-Conrad-Henri, că nici nu-ți poți închipui. Acolo, în internat, se va deprinde cu ceilalți feciori de boeri, și va ajunge și el om mare. Iată eu, preotul Ghiță Popescu din comuna Popești, sunt tatăl lui Jean-Emil-Conrad-Henri. Să poftească cineva să se măsoare cu mine, dacă-i dă mâna».

A stâns lumânarea, s'a întors cu fața la perete, a închis ochii, și gândurile lui s'au dus departe, departe, la ceialalta margină a pământului, la București, în internatul Anglo-Franco-Italo-Germano Român, unde, ascuns într'o plapomă, feciorul lui o fi adormit poate în suspine.

(Va urma)

ALEX. GH. DOINARU.

CHEMARE

*Frumoase flori de primăvară în părul tău s'a scuturat
In seara când întâia oară la pieptul meu ai tremurat;
Și'ncet mureu atunci departe, — purtată'n val de farmec plin
Pe adierile de vânturi, — mireasma florilor de crin.*

*Se pogorîse atâtu pace prin împrejur și-atât de drag
Ne îngâna în taină, vântul, romanța dorului pribeag,
Iar peste sufletele noastre plutea un farmec nesfârșit
Ca'n clip' aceia când sfioasă în drumul meu te-am întâlnit.*

*E mult de-atunci, e mult și totuși îmi pare c'a trecut o zi
De când mi-ai zis înduioșată că'n veci mireasa mea vei fi.
Dar astăzi, poate, alte gânduri, te-au amăgit cu vraja lor
Căci nu mai vrei să știi de-acela ce'n drumul lui rătăcitor,*

*Pătruns de farmecile tale naintea tu s'a 'nflorat
Ca osânditul ce zărește lumina cerului curat.
Mă doare sufletul, iubito, când văd că nu mai ești a mea.
Dar totuși sper că iarăși calea-mi cu raza ta vei lumina.*

*Trudit mi-e glasul, fără viață, și fața suptă mi-e de chin,
Când trist în fiecare seară icoanei tale mă închin,
Cerându-i plin de umilință, s'alunge viile-mi dureri
Și să-ți renască iar în suflet iubirea zilelor de eri.*

MIHAIL ALEXANDRESCU.

FARMEC

*Ea stă la geam, eu stau la geam
Și-o stradă numai ne despar'e;
Cinci pași până la dânsa n'am
Și'mi pare-atâta de departe!*

*Ea coase, coase... Eu spre ea
Privesc puțin dupe perdele.
Eu p'artă 'n păr o micșunea,
Eu port la pieptu'mi micșunele.*

*Trecu'au astfel zi cu zi
Făr' a'i vorbi o vorbă numa —
Dar azi mi-am zis: ce-o fi o fi.
Mă jur c'am să-i vorbesc de-acuma.*

*Azi fac tot ce-am făcut și eri,
Și-așa 'mi trec timpul tinereții —
Trăind aceleași vechi plăceri
Ce tot mai noi par vecinic vieții.*

J. AMAN.

O S C E N A

— DE MATILDA SERAO —

Învăltă toată cu o blană de vidră, cu un vol negru aruncat peste păr și care-i ajungea până la ochi, cu mâinile strânse în manșon, doamna Livia, în fața sobei — își încălzea la flacăra focului picioarele aproape amorțite de frig.

Deodată în umbra inserării, ea văzu pe cineva aproape de dânsa.

— Cine e? întrebă, dându-se, fără să vrea, înapoi, înspăimântată.

— Sunt eu, Livio, nu-ți fie frică, răspunse bărbatul său cu liniște.

— A! tu ești Riccardo? Nu te-am auzit venind, — și vocea i se înmuiase cu totul..

— Nu înțeleg cum nu s'au aprins încă lămpile.

— Am venit acun de la Villa Borghese, — spuse ea în șoaptă. Apoi tușind puțin, căută pe zid butonul electric al soneriei, și apăsă cu degetul. Un servitor intră cu două lămpi — pe care se aflau abajururi de mătase albastră, care mai micșorau lumina. Salouașul apăru în culorile sale puțin cam triste, de catifea măslinie — foarte galben; o mulțime de trandafiri erau rânduiți în vase de porcelan și în cupe de cristal. Riccardo era în frac și cravată neagră.

— Ești gata? întrebă doamna Livia.

— Am greșit ora: abia e șase: voi mai așteptă.

Și se întinse într'un jilț, aproape de foc — punându-și picioarele unul peste altul.

— Se poate fuma aci? Livia!

— De sigur. Caută țigările, sunt pe mescioară.

— Am și eu.

— Ale mele vor fi mai bune, Riccardo.

— Cine ți le-a dat?

— Le-a adus Guido Caracciolo, dela Constantinopole.

Livia însăși aduse chibrituri și așteptă ca el să-și aprinză țigările.

Riccardo se întinse din nou în jilț, fumând.

— Prin urmare, ospățul pentru fondarea Circului e la șapte.

— Da, dragă Livio, la șapte. Un prânz numai de bărbați: va fi foarte plictisitor.

— Oh! foarte plictisitor.

Doamna Livia, își deschisia încet mânușile de căprioară neagră.

— Poate vei avea de vecini niște oameni veseli, și atunci te vei plictisi mai puțin.

— Vecinii mei, sunt Mario Torresparda și Filippo Ventimilla.

— La villa Borghese — era așa de frig — șopti ea înfiorându-se și apropiindu-și de flacări mâinile înmănușate.

— Faci rău că te mai duci — răspunse bărbatul cu o liniște desăvârșită..

— Știi... obicinuița. O! era o mulțime de lume, — o zi de sărbătoare — foarte multe cunoștințe dar și mulți necunoscuți. Regina avea un fulgrosu închis pe pălăria de catifea neagră. Ce crezi, Riccardo, mie mi-ar sta bine, cu roșu închis?

— Cu orice îți stă bine ție.

— Ce frumos răspuns. In sfârșit văzui pe Maria, Clara, Margherita. Teresa, Victoria; Giorgio era singur într'un faiton; Paula mi-a făcut semn să ne vedem astăseară, și eu i-am răspuns: da. Vii și tu?

— Da, după masă.

— Bravo! Am stat cam mult la villa Borghese; nu băgam de seamă că se înnopta — și apoi știam că am să mă înțânc singură. Rău ce ești! Am mai fost apoi la Sofia, — înaintea de a mă duce la villa Borghese; o, de-ai știu câte lucruri am mai făcut și astăzi dela orele trei! Săraca Sofia, copilul are într'una friguri; să-l vezi, a slăbit, s'a îngălbenit; mâine îl vor înfășura în șaluri, îl vor pune într'o trăsură închisă și au să-l ducă la Tivoli. Cine știe... poate dacă schimbă aerul, o să-i fie mai bine.

— Frederico se duce cu Sofia?

— Nu. Se va duce însă în fiecare zi la Tivoli. Ce om rece și nesuferit! N'a veghiat nici o noapte la căpătâiul copilului său — iar Sofia de 12 nopți n'a închis ochii.

— Se spune, că n'ar fi copilul lui — zise Riccardo, scuturând cenușa țigării în scrumieră.

— Se spune — i-adevărat. Sofia s'a compromis prea mult cu Guido. L-am întâlnit pe Guido astăzi în piața Spaniei, pe când mă duceam la croitoreasă. Am fost astăzi și la croitoreasă pentru rochia cea cenușie, care, cu toată munca ei și cu tot timpul care mă face să-l pierd — nu ajunge odată să mă mulțumească.

O îmbrăcăminte e ca și un tablou: când s'a greșit ceva, nu se mai îndreaptă niciodată, trebuie să-l dai incolo, și să faci un altul.

— Mi se pare că nu prea ești mulțămită de croitoreasa asta de câțeva vreme. De ce n'o schimbi? De ce nu-ți comanzi totul la Paris?.. Eu nu pot să-mi explic.

— Ai dreptate, dar nu știu cum se face: Cei dela Paris trimit niște stofe — de niște culori — că ți-e peste putință că le porți. Închipuește-ți, Giulia a comandat o rochie verde. Astăzi plângea. Am

fost și pe la ea — o clipă numai — ca să văd rochia pe care o aștepta. Dar ce desamăgire, Riccardo, ce desamăgire! Era o rochie verde deschis...

Râsul său străbătu odaia. Apoi, scoțându-și pălăria, și descheindu-și blana, — Livia se întinse și ea într'un jilt.

Acum vioiciunea nervoasă cu care vorbise — i se mai liniști. Ea își trecea încet de tot degetele prin păru-i blond și creș ca și cum ar fi vrut să-l netezească. Riccardo aprinse o altă țigare — și privind focul începu să vorbească astfel:

— Livia, astăzi tu ai eșit la trei, cu trăsura noastră. Numai decât te-ai dus la Sofia — unde ai stat până la trei și douăzeci; de acolo ai fost la Giulia — unde ai stat zece minute: la orele patru, erai înaintea porții croitoresei tale, în piața Spaniei — ai intrat innăuntru și ai eșit numai decât prin poarta care dă în piața Mignanelli. Ai luat o trăsură închisă. — care avea numărul 522 — apoi te-ai dus în strada Cesarini la numărul 170 — la catul întâi — unde Maria Torrespardo are o locuință în care primește doamnele din lumea bună, care au plăcerea să se ducă la dânsul. Locuința sa obicinuită, unde primește prietenii și cocotele, e în altă parte. Și ai stat acolo, dela patru și zece minute până la cinci și cincizeci de minute; te-ai scoborît — și trăsura te-a readus la Mignanelli — n'aveai schimbat, pentrucă nu te poți gândi la toate — și i-ai dat zece franci birjarului! Ai eșit numai decât prin marea poartă din piața Spaniei, te-ai urcat în trăsura noastră de casă, care te-a adus în douăzeci de minute la Villa Borghese — de unde te-ai întors numaidecât aici.

Ea căzuse jos, și-și întindea brațele spunând:

— Iartă-mă, iartă-mă, e întâia oară.

— Întâia oară, o știu... Mario Torresparda îți face curte de prin Iulie, de când erai în Livorno; la început nu fu nimic — o glumă — apoi, din Elveția — unde se dusesse — ți-a scris uneori la Sabbina, unde erai tu — apoi în fiecare zi. Ai răspuns întotdeauna. Să fi avut dela el între cincizeci și două sau cincizeci și cinci de bilețele și scrisori. V'ați văzut în două rânduri — la Pincio — dimineața — în ziua de 18 Noembrie, într'o Vineri, și Duminică 28. De atunci i-ai promis să te duci la el acasă — însă în două rânduri nu te-ai ținut de cuvânt; Luni și Joi — săptămâna trecută. Astăzi în sfârșit te-ai dus pentru întâia oară.

— Riccardo! Riccardo! — suspină doamna Livia, ca un copil. Omoară-mă și nu-mi mai spune toate acestea.

— Nu, draga mea, eu n'am obiceiul să omor lumea, și n'aș vrea să încep acuma. Bărbații care îșiucid soțiile se văd numai în roma-

VRAJITOAREA...

POVESTE ADEVĂRATĂ

Celor trei surioare.

Cu pletele unuroase și lăsate pe spate, cu pieptul gol și osos, țiganca își așează încetinel tăciunele în lulea, își potrivește cărpa făcută zdrențe pe cap, și se așează pe prispa casei.

— Sarut mâna coconașule, baba știe să facă de dragoste.

— Știe baba multe, multe...

Priveam țintă în ochii aceia negri și lucitori ai țigăncei, și din ei, mi se părea că se răsfrânge o taină ascunsă, mi se părea că acei ochi au pătruns în sufletul meu și l-au înțeles cu totul.

Printre ramurile salcâmului din fața casei, soarele lasă să se strecoare razele aurii, ce se răsfrângeau pe arginții atârnați de părul țigăncei, și-i făcea să lucească părul unuros.

Țiganca se apropie și mai mult de mine, îmi cere un ban de argint mi face semnul crucii pe mână, mă privește țintă în ochi și scoate din sân o mână de sămburi de măslină.

Face de trei ori un semn spre răsărit și aruncă bobi pe fundul sitei. Aproape pe neînțelese am prins, din mormăitul ei, un descânt de vrajă.

Voi patruzeci și unu de bobi
 Voi patruzei și unu de frați
 Cum ați știut să-ncolțiți
 Și să răsăriți
 Așa să știți să-mi ghiciți
 Cum masa ați împodobit
 Așa să-mi spuneți de ea ..

Aici țiganca se opri, mă apucă de mână, îmi ceru un semn de la haină și mă rugă să i spui numele. Apoi începu din nou să rotească bobii, suflă asupra lor și strigă odată tare numele pe care eu îl rostisem încet.

Dacă o fi ursitoarea lui
 Să-mi dați troiță de bucurie
 Și veste bună
 Iar dacă n'o fi
 Să-mi dați frunte pe cinci
 Și limpezime
 Unu în doi și lipsă...

Se aplecă cu capul asupra bobilor, suflă asupra lor, și apoi îmi apucă mâna strâns de tot.

— Boerule, un bob zăbavă. Aici în spre soare răsare, e o fată, cu ochii căprui, și ce frumoasă e, boerule. Spune drept, d-ta te gândești mult la fata asta? Să n'am parte de ochii mei, dacă nu spun adevărat, D-ta o cunoști de când era mică, copilă.

Uite un bob zăbavă. Ai să primești o veste dela ea. O veste cu bucurie.

Un drum lung ai să faci. Dușmani ai mulți, dar ai să ieși ca argintul curat, strecurat, nici vânt de vară n'are să te bată.

Dă mâna la baba, fă cruce și mai pune un argint...

Mă lăsam purtat de acești ochi diavolești ai țigăncei, și, fără să vreau, ascultam în taină tot ce spunea ea, nici un cuvânt nu-i lăsam să treacă.

Satul era pustiu. Munca primăverii chemase în câmp afară toate brațele putincioase. Câte un copilăș haihui răscolea praful din drum, sau alerga voios după un fluture împestrit.

Scosei încă un ban de argint, și-l zvârlii în poala țigăncei.

Ea își bătu puternic pieptul osos, își dete capetele tulpanului peste ceafă, și se așeză grecește pe prispa casei.

— Stai jos, baba face de dragoste. Baba ți-o aduce, dacă vrea boierul, călare pe trestie.

Ochii țigăncei străluciau și mai puternic. Își desfăcu nojițele dela dășagii cărpiți, scoase o oală de pământ și o așeză pe prispa casei. Din sân scoase o țevă de trestie, aprinse nouă lunărări de ceară curată, le lipi de oală și începu să mormăie cuvinte neînțelese.

Mă luă iarăși de mână, și potrivit prin flacăra lumânărilor, suflă în oală prin țeava de trestie, oprind o bucățică mică de seu. Apoi căzu în genunchi, făcu o cruce și începu :

Eu scutur paru,
Paru scutură pământu,
Pământu scutură lăcn,
Ș scoate pe dracu,
Să fugă nouă mări și nouă țări,
Cu coarnele să-o îmboldască,
Cu biciu de foc să-o pleznească,
Să nu-i dea pas, nici de-a bea, nici de-a mânca
Până ce n'o veni la dumneata.

Scrâșni tare din dinți, încât îmi trecu un fior prin suflet și suflă în flacăra lumânărilor. Mă zmuci puternic și-mi arătă în fundul oalei.

— Uite-o, o vezi? Așa că-i ea ?

Stam înmărmurit. În oală nu vedeam nimic, totuși când am ridicat pleoapele am simțit fiori neînțeleși, apoi o nălucire îmi trecu repede pe dinnainte.

Am început să zâmbesc în fața acestui vis înșelător, și mă minunam, cum aceste țigănci înșeală unele suflete. La plecare, țiganca a scos din motoașele ei o bucățică mică de iască și un oscior de liliac, mi-a spus să le păstrez și să le port la mine.

Mi-a mai cerut un ban și a plecat, cu căinii droaie după ea, în josul satului spre gura văii. De-atunci mă urmăresc, în cale, privirire celor doi ochi căprui...

* * *

A trecut un an. Era toamna, pe la culesul viilor. O ploaie mărunță, mărunță de tot, se cernea ca prin sită. Frunzele îngălbenite se desprindeau la adierea vântului și întroieneau cărările.

În valea satului, la răscrucea drumului spre fântâni, era așezată stâna Duțului, mocan ghiabur, dintr'un sat aproape de Sibiu.

Un ciobănaș rânăr de tot avea Duțu la oi. Un copil al munților cu plete negre, cu brațe vânjoase și fluer la brâu. Nu i-a trebuit timp mult să-și facă prieteni printre flăcăi, căci fluerul lui Gheorghe răpea de grabă inimele și le topea durerea în vraja unui brăuleț muntenesc. Lumea îi zicea «Ungurean»... și Doamne! i se împietrea inima și fruntea făcea creți, dar nu scotea flăcăul nici o șoaptă, știa el că-i Român neaoș, de acolo din țara lui Horia.

Colea pe seară în zi de sărbătoare, când începea hora săltăreață să se desfășoare în fața hanului, își lăsa Gheorghe al Duțului bărsana pe c-a-fă, își rezema cotul de bâta ocolită cu tablă galbenă, și căuta cu ochii de vultur prin ceata fetelor dornice de joc.

Îl sorbea cu ochii o lume, când își lepăda sarica și învărtea «ardeleneasca». Privea țintă în ochii scripcarului, își ducea mâna spre frunte și striga:

Lasă-mă să joc măi frate,
Căci nici vântul nu mă bate.
Frunzuliță ș'o smicea.
Fugi dușman din casa mea.
Ungurean liftă spurcată,
Dumnezeu să mi te bată.

Și uite, așa își vărsa tot focul în învărtitura unui joc de-acolo din țara lui.

Numai atunci când ochii lui se întâlneau cu ochii Floarei, acei ochi căprui scânteietori, o privea țintă și o străpungea cu privirile lui.

În primăvară au pornit cu oile spre munte. Era în dimineța de Florii. Tot satul era îmbrăcat în haină de sărbătoare. Liliicii înfloriseră și mirosul lor plutea în aerul proaspăt din diminețile de primăvară.

Mama Floarei se sculase de dimineță, galbenă ca ceara, stătea cu

măinile încrucișate pe piept și privea în lung drumul. I se părea satul pustiu și întreba pe toți dacă au văzut pe Floarea.

Unii ziceau că ar fi căzut în fântâna dela crucea Grecului. Acolo i-a găsit cofița mama Floarei. Și plângea, biata femeie, privea în depărtările albastre și i se părea că se învârtește pământul cu ea.

Hora rămase stingheră de cea mai frumoasă fată din sat. Flăcăii stau mirați și fetele vorbeau pe șoptite.

Subt umbra părului din bățătura casei, la casa aceia micuță unde crescuse Floarea, o țigancă lăptoasă întindea pe-o sită cu fundul de mătase, bobii. Era vrăjitoarea.

— Băbuțo, fata d-tale îi departe tare. Dar e sănătoasă și frumoasă. Grijă să n'ai, căci e la casă bună. Vestea dela ea ai să primești.

Și după ce-și umplea desagiile cu merinde, țigancă pornea iarăși în lungul uliței, strigând cât îi lua gura :

— «Cheptini, cocoană, cheptini»...

Mama Floarei intră în casă și iarăși o apucă plânsul, și plângea cât e ziua de mare. Se gândea, biata femeie, că n'are nici un sprijin.

Unii spuneau că l-ar fi văzut pe Gheorghe. Într'o noapte sub părul din bățătura casei. Alții vorbeau c'ar fi văzut pe țigancă luând semn din pragul ușei.

* * *

Era pe înserate, o seară de toamnă. Frunzele parului din bățătură fugiau risipite, ca gândurile pribegii din lumea asta largă.

Bătrâna se sculase de dimineață, căci era sârbătoare, ziua Maicii Domnului și trebuia femeia să meargă la Sfânta Biserică.

I se făcuse părul alb de tot și ochii de-abia mai străluciau în fundul orbitelor. Îi stinsese lacrimile amare, vărsate pentru Floarea, singurul ei copil, bucuria ei pierdută. Câte doruri nu se ascundeau, în acest suflet lipsit de bucurii, câte dureri nu se frânseseră în viața zbuciumată a acestor bătrâneți.

De multe ori eșia la răscrucea drumului, și se uita în urma fetelor, i se umpleau ochii de lacrimi, și-și îngropa obrații uscățivi în palmele zbârcite de adânci bătrânețe.

După ieșirea dela biserică, notarul o chemă mai la o parte și-i întinse o hârtie galbenă.

— Vestea dela Floarea, de departe...

Bătrâna deschise ochii mari, începu să tremure și sorbea cu lăcomie cele scrise.

Draga noastră mamă,

«Mai întâi te rugăm să ne ierți și să ne ierte și Dumnezeu Sfântu', căci am greșit înaintea ta și a Lui. Noi acum din mila Domnului, suntem sănătoși și

«te dorim pe Dumniata. Acum am început aratul, și după sămănatul pâinii, venim «și noi în țară, și vrem să te găsim cu sănătate și bine. Tot din mila Cerului, «Floarea noastră n-a dat o bucurie mare. Ți seamănă Dumitale la ochi. Pe noi «să ne aștepți până în Sfântu Dumitru, venim câte și trei: eu, Floarea și *Lixandru*. «Ce mai face Maria vrăjitoarea? Spune-i sănătate, dacă o înfâlnești».

Ți sărutăm mâinile

GHEORGHE. FLOAREA și LIXANDRU

Comuna Mercurea, prin Sibiu.

Cu mâinile tremurătoare, cu ochii umezi de bucurie, bătrâna vâri scrisoarea în sân. I se înviorase sufletul de această mângâiere neașteptată.

Sărută scrisoarea de bucurie, sta pironită pe prispa casei, și cu ochii înrouați privea departe în zarea fără sfârșit. În capul uliței, în poiana din fața bisericei, Maria Vrăjitoarea se certa cu copiii, ce se țineau droaie după ea. Atunci îi veni în minte cuvintele țigăncei.

— Băbuțo, fata d-tale e departe tare, dar e sănătoasă și frumoasă.

Și privirea bătrânei se pierdea în lungul drumului, în depărtările albastre...

G. VLADSCU-ALBEȘTI.

CÂNTEC

Din zările-albastre
Cocorii se 'ntorn,
Și crângul răsună
În glasuri de corn.

Răzoarele-s pline
De soare și flori,
La cislă vin turme,
Și-i cânt de viori.

Și curg prin văi tineri
În stoluri sglobii,
Și sufletu-mi moare
Și tu nu mai vii!.

P. FLUERARU.

RĂSPUNSURI

D. C. M. G. (Craiova). — Sunt numai lucruri vechi, îngăimări cu de-săvârșire sarbede, în cele douăzeci și patru de versuri ale bucății D-v.

D-l D. Vint. — Humorul din poezioara «Copil» făgăduiește ceva, însă talentul dv. e deocamdată nelămurit.

D-lui S. Manol. (Brăila). — Vă mulțumim pentru caetul ce ne-ați trimis. Vom căuta să alegem...

D-lui I. D. Bradu (Craiova). — Incercările Domniei-Voastre nu sunt deopotrivă de îngrijite: alături de câte un luminis, descoperim tot felul de înțelesuri încurcate și un prisos de amintiri poetice străine, pe care va trebui să le înlocuim cu o inspirație originală.